

УДК 811.111'373.7

ФУНКЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНИХ ЖУРНАЛЬНИХ СТАТТЯХ: КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНА МЕТОДИКА ВІОКРЕМЛЕННЯ

Дергун Т. В.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

У розвідці запропоновано когнітивно-риторичну методику віокремлення функцій фразеологічних одиниць (ФО) в англомовних журнальних статтях, яка полягає у застосуванні концептуальних структур сенсомоторного походження впродовж чотирьох риторичних етапів текстопобудови: інвенції, диспозиції, елокуції, перформації.

Ключові слова: фразеологічна одиниця (ФО), англомовна журнальна стаття, когнітивно-риторичний аналіз, концептуальна структура.

Дергун Т. В. Функции фразеологических единиц в англоязычных журнальных статьях: когнитивно-риторическая методика выделения. В статье предлагается когнитивно-риторическая методика дифференциации функций ФЕ в англоязычных журнальных статьях, состоящая в применении концептуальных структур сенсомоторного происхождения на протяжении четырех риторических этапов текстостроения: инвенции, диспозиции, элокуции, перформации.

Ключевые слова: фразеологическая единица (ФЕ), англоязычная журнальная статья, когнитивно-риторический анализ, концептуальная структура.

Derhun T. V. Functions of idioms in English magazine articles: cognitive rhetorical methodology of distinguishing. The paper offers a cognitive rhetorical methodology of defining functions of idioms which consists in application of conceptual structures of sensorimotor origin throughout the rhetorical stages of text-formation of English magazine articles: invention, arrangement, elocution, performance.

Key words: idiom, English magazine article, cognitive-rhetorical analysis, conceptual structure.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв’язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні лінгвістичні дослідження відзначаються зверненням до риторики, для виявлення ефективного впливу на адресата за допомогою мовних одиниць, зокрема фразеологічних. Сьогодні риторика не зводиться до публічної усної промови, а займається усіма видами словесності і комунікації [12, 4], тому будь-який текст може розглядатися з позицій теорії і методів риторики, яка, у свою чергу, інтегрується в лінгвістичні течії, про що свідчить її зв’язок із когнітивною лінгвістикою і створення нового комплексного напряму – когнітивної риторики – спрямованої на встановлення ролі концептуальних структур в риторичній моделі текстопобудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження фразеологічних одиниць (ФО) зосереджуються на їхній семантиці, яка вивчається з урахуванням низки нових аспектів етнокультурної [5; 7], емотивної [3; 9], прагматичної [6] специфіки. З цією метою здебільшого застосовуються методики концептологічного [11; 10] і лінгвопрагматичного аналізу [6].

Пропонований у цій статті когнітивно-риторичний підхід дозволяє здійснити комплексне дослідження ФО, з урахуванням базових концептуальних структур сенсомоторного походження

© Дергун Т. В. Функції фразеологічних одиниць в англомовних журнальних статтях: когнітивно-риторична методика віокремлення

[19, 246–247], які представляють первинне значення ФО і їхню роль у тексті упродовж п'яти стадій античної текстопобудови: інвенції як винайдення задуму; диспозиції, тобто послідовної лінеаризації змісту; елокуції як мовної орнаментації; запам'ятовування й відтворення [1, 22]. Дві останні стадії внаслідок розвитку технічних засобів комунікації об'єдалися в перформативну ланку [8, 145], яка представлена журналним дискурсом. Оскільки у центрі уваги когнітивної риторики знаходяться нехудожні твори, метою котрих є вплив на думку й спосіб мислення аудиторії [16, 9], залучення її положень для дослідження функцій ФО, які в журналних статтях слугують засобом інтенсифікації певних смыслів, визначає актуальність пропонованої розвідки. Когнітивно-риторичний ракурс дослідження ФО у статтях англомовних часописів передбачає розробку методики аналізу їх функціонування, що і є метою цієї статті. Поставлена мета досягається вирішенням таких завдань: 1) запропонувати етапи когнітивно-риторичного вивчення ФО в англомовних журналних статтях; 2) розробити процедури аналізу ФО на кожному з етапів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Когнітивно-риторичне дослідження ФО включає три етапи: таксономічний, інвентивно-елокутивний і диспозиційний.

Таксономічний етап передбачає ідентифікацію ФО в журналних текстах і класифікацію виокремлених одиниць за семантичним принципом на фразеологічні сполучення (ФС), фразеологічні єдності (ФЄ) і фразеологічні зрошення (ФЗ). ФС диференціюємо за їх компонентами, які зберігають свої значення, наприклад, у складі одиниці *to make sense* «мати смысл» [13, 376] дієслово *to make* «робити» метафоризується, субстантив *sense* не змінює свого значення, тому одиниця *to make sense* є ФС. До ФЄ зараховуємо ФО, семантика яких утворена сукупністю значень компонентів, наприклад, у структурі ФО *to tighten one's belt* «обмежити витрати» [13, 555] дієслово *to tighten* й іменник *belt* створюють образ затягування паска, який асоціюється з обмеженнями. Семантика ФО *to tighten one's belt* виводиться зі значень її елементів і складає ФЄ. До ФЗ зараховуємо одиниці, які характеризуються повною десемантизацією компонентів, за якими неможливо визначити значення одиниці, наприклад, ФО *to do the trick* «вирішити проблему» є ФЗ, тому що семантика дієслова *to do* «робити» й іменника *trick* «трюк» не мають нічого спільного зі значенням, зафікованим у фразеологічному словнику [13, 150].

Інвентивно-елокутивний етап дослідження семантики ФО об'єднує інвенцію, пов'язану з формуванням авторського задуму, й елокуцію як його мовну репрезентацію [1, 22], оскільки в інвенцію можемо проникнути через мовні засоби, зокрема ФО, котрі інтенсифікують обрані на стадії інвенції ідеї. Інвентивно-елокутивний аналіз ФО спрямований на встановлення їх базової, тобто сенсомоторної семантики, яка ґрунтується на взаємодії людини з навколошнім середовищем, що дає змогу формувати ментальні образи й структурувати їх у пам'яті [17].

З метою встановлення базової семантики ФО застосовуємо концептуальні структури сенсомоторного походження, представлені сило-динамічними відношеннями та образ-схемами. Сило-динамічні відношення відображають внутрішній стан суб'єктів [8, 145]: Агоніста як фокальної сили і Антагоніста, які можуть мати протилежні тенденції до руху або спокою [18, 413]. Сило-динамічні відношення конкретизуються образ-схемами, котрі фіксують повторюваний досвід руху, просторового і фізичного орієнтування, маніпуляції з об'єктами [15, 19], відзеркалюючи сприйняття референтів у трьох зовнішніх перспективах: топологічній, пов'язаній з перебуванням у певному місці; просторово-моторній, що включає відношення вміщення; динамічній, котра об'єднує рух і сили [8, 145]. Сило-динамічні відношення уточнюються низкою динамічних образ-схем: Агоніст або Антагоніст із тенденцією до дії корелюють із ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, утвореною потенційним силовим вектором за відсутності перешкод [15, 47]; УСУНЕННЯМ ПЕРЕШКОДИ, яка зображає відкриття шляху для застосування сили через ліквідацію перепон [15, 46]; ПРИМУШЕННЯМ, котра відображає досвід руху під впливом таких зовнішніх сил, як вітер, вода, фізичні об'єкти, люди [15, 45].

Агоніст і Антагоніст з однаковою тенденцією до руху актуалізуються ПРОТИДІЮ, тобто зіткненням двох сил, внаслідок чого змінюється напрямок їхнього руху [15, 46]. Роль Агоніста або Антагоніста з тенденцією до спокою, презентується ПЕРЕШКОДОЮ, утвореною силовим вектором, що зупиняється або змінює траєкторію руху внаслідок зіткнення з перепоною [15, 45], і ПОЗБАВЛЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, котре відображає нездатність до дії.

Встановлення базової семантики ФО з опорою на концептуальні структури сенсомоторного походження здійснюємо у 2 етапи: спочатку визначаємо родове значення, яке вказує на віднесення до певного класу відношень: топології, вміщення, руху або сили; потім диференціємо видову семантику ФО, яка полягає у структуруванні відношень, через співвіднесення з внутрішньою будовою сило-динамічних відношень і образ-схем.

На родовому етапі аналізу фразеологічних сполучень (ФС) і єдностей (ФЄ) застосовуємо поелементний аналіз, тобто за окремими компонентами у їх складі, наприклад, базову семантику ФС *to take control* «брати у свої руки керівництво» ідентифікуємо за іменником *control* «контроль», у значенні якого семема '*make somebody do*' [20, 322] указує на ПРИМУШЕННЯ. На видовому етапі аналізу встановлюємо специфічну семантику ФС *to take control*, у складі якого дієслово *to take*, виражаючи значення дії як динамічну характеристику, пролонговану в часі [4, 46], указує на активність джерела ПРИМУШЕННЯ, котре відображає досвід руху під впливом таких зовнішніх сил, як вітер, вода, фізичні об'єкти, люди [15, 45].

Семантику ФЗ, у яких складники повністю втрачають своє значення [2, 121], визначаємо методом словникових дефініцій з виокремленням сем, котрі вказують на певні базові сенсомоторні відношення. Наприклад, на родовому етапі визначаємо базову семантику ФЗ *to take issue with* «сперечатися» за семами '*to disagree*' і '*to argue*' [21, 814], які відображають відношення ПРОТИДІЇ, тобто зіткнення двох сил, внаслідок чого змінюється напрямок їхнього руху [15, 46]. На видовому етапі встановлюємо, що віднесеність ФЗ *to take issue with* свідчить про активність джерела сили, а прийменник *with* указує на мету ПРОТИДІЇ, яка концептуалізує конфлікт.

На диспозиційному етапі когнітивно-риторичного аналізу диференціємо специфіку уживання ФО в журнальних статтях, яка виявляється у функційних моделях, тобто у послідовності їхнього текстового розміщення. Ми визначаємо ці моделі за допомогою двох послідовних процедур: локалізаційної і реляційної.

Локалізаційна процедура полягає у визначені розташування ФО у текстових блоках статей з метою встановлення, у яких частинах тексту вони вживаються: у заголовку чи основному тексті, який складається зі вступу, блоків головної, фонової подій, коментарів, заключного абзацу [14, 155–186]. Відповідно, виокремлюємо загальнотекстову модель, згідно якої ФО вживаються у заголовку і в тексті, та внутрішньотекстову, коли ФО розподіляються між блоками основного тексту, взаємодіючи з нефразеологічними одиницями у заголовку.

Реляційна процедура спрямована на співвіднесення одиниць заголовка і ФО в статті, що дозволяє виявити текстові функції фразеологізмів. На основі встановлення взаємодії нефразеологічних одиниць заголовків з семантикою ФО у тексті виокремлюємо два різновиди моделей: послідовну, яка виявляється у смисловій взаємодії однієї одиниці заголовка з ФО в тексті, і паралельну, котра диференціється за рахунок співвіднесення одиниць заголовка і підзаголовка з ФО у тексті.

Продемонструємо застосування методики когнітивно-риторичного виокремлення функцій ФО на прикладі двох статей, що виявляють паралельне вживання ФО, із застосуванням дослідницького апарату силової динаміки і образ-схем. Загальнотекстову модель розміщення ФО демонструє стаття під заголовком “*Good Riddance, Gaddafi*”(23, 28–30). На локалізаційному етапі виявляємо, що наведений заголовок містить ФЄ *good riddance* «скатертю дорога», а основний текст – вісім інших ФО. На реляційному етапі встановлюємо базову семантику ФО в заголовку і в тексті для визначення їхніх функцій. ФЄ *good riddance* із заголовка співвідносить

колишнього лівійського диктатора Гаддафі (*Gaddafi*) з Агоністом із тенденцією до спокою, на який у значенні іменника *riddance* указує сема ‘*gone*’ [21] на позначення припинення існування (*no longer living*) [21], що створює ефект завершення керівництва державою. ФЄ, ужита в заголовку (*good riddance*), співвідноситься з шістьма ФО у тексті: дві з них зображені події у перспективі диктатора в аспекті втрати ним влади, а чотири інші – у перспективі громадян і нового уряду у період після усунення Гаддафі.

Гаддафі характеризується в аспекті втрати влади ФО *in the end* «у кінці-кінців» і *at the hands of* «від руки» у блоці головної події: (2) “*In the end, [...] the final days of Gaddafi's regime came [...] at the hands of rebels in western Libya.*” У наведеному фрагменті диктатор співвідноситься з Агоністом із тенденцією до спокою, позначеною іменником *end* у складі ФС *in the end*. Втрата Гаддафі влади характеризується ФЄ *at the hands of* через зображення повстанців (*rebels*) як Антагоніста зі схильністю до руху, вербалізованою у структурі ФЄ *at the hands of* прийменником *at* із семою ‘*done by*’ [20, 691], створюючи враження слабкості диктатора.

Перспектива громадян, розбудови держави і уряду представлена ФО *to speak one's mind* в інtronуктивному абзаці й одиницями *from scratch, to take a step, in earnest* у блоці контексту, який повідомляє про період після усунення Гаддафі: (1) “*I expected her to talk about newfound freedoms, about the ability to truly speak her mind for the first time. (5) In the aftermath of the civil war, state building will begin from scratch.*” (7) *To its immense credit, the NTC took firm steps toward state building, planning in earnest for a post-Gaddafi Libya that would rely on transparent institutions.*” У наведеному фрагменті громадяни, розбудова держави і уряд співвідноситься з Антагоністом з тенденцією до руху. Співвіднесеність пересічної жінки (*her*), з Антагоністом виражається ФЄ *to speak one's mind* в (1) за допомогою дієслова *to speak*, яке створює ефект відсутності перешкод для висловлення думки. Зображення держави (*state building*) як Антагоніста із тенденцією до руху здійснюється ФЄ *from scratch* у (5) через прийменник *from*, який указує на початкову точку ШЛЯХУ, відтворюючи початковий етап діяльності. Новий уряд Лівії (*the NTC*) співвідноситься з Антагоністом з тенденцією до руху при характеристиці за допомогою ФС *to take a step* і ФЄ *in earnest* «насправді» у(7). ФС *to take a step* з іменником *step* у множині сигналізує про послідовне переміщення Антагоніста, яке інтенсифікується, про що свідчить ФЄ *in earnest* «насправді», створюючи ефект активного перебігу діяльності.

На відміну від розглянутих одиниць, дві ФО – *to take part in* «брати участь у» і *gold rush* «золота лихоманка» взаємодіють з нефразеологічними номінативними одиницями підзаголовка “*Many fear turmoil and strife after the dictator's fall. In fact, there's reason to believe that Libya will be just fine.*” З іменником *turmoil* «бездяд» співвідноситься ФЄ *gold rush* на позначення гонитви за фінансовою допомогою, а із субстантивом *strife* «роздрат» корелює ФЄ *to take part in*, яка зображує учасників повстання у блоці контексту: “*There were other clefts as well: [...] those inside Libya who have taken part in the uprising versus those outside [...] (11) The greatest post-Gaddafi problem may be an embarrassment of riches as a “gold rush” of aid, unfrozen assets [...].*” Учасники повстання в Лівії (“*those inside Libya*”) при характеристиці рахунок ФЄ *to take part in* у (10) і гонитва за фінансовою допомогою, названа іменником *aid*, зображена одиницею *gold rush* в (11), співвідноситься з Агоністом із тенденцією до руху різної інтенсивності. ФЄ *to take part in* з дієсловом *to take* указує на помірний рух, натомість іменник *rush* у складі ФЄ *gold rush* із семою ‘*fast movement*’ [20, 1348] свідчить про надмірну інтенсивність переміщення, створюючи ефект хаосу.

Внутрішньотекстову послідовну модель реконструюємо на основі зіставлення нефразеологічного заголовка і ФО, вжитими в основному тексті, у статті під заголовком “*War Within*” (22, 30–39). На локалізаційному етапі, спрямованому на визначення місця ФО у композиційних блоках статей, виявляємо, що ФО у заголовку відсутні, натомість знаходимо чотири ФО в основному тексті: ФЄ *top brass, in favor of*, ФС *to pay attention*, ФЗ *to take issue with*.

На реляційному етапі співвідносимо іменник *war* “війна”, який активує ПРОТИДІЮ за рахунок сем ‘*conflict*’ і ‘*opposing*’ [21], з ФО, котрі у тексті характеризують міністра безпеки Гейтса, співвідносного з джерелом, і його опонентів, як мету ПРОТИДІЇ.

Роберт Гейтс характеризується за допомогою таких фразеологічних одиниць: ФО *to get one's way* у блоці коментарів, ФЄ *in favor of* і ФЗ *to take issue with* у блоці контексту: (5) *If Gates has his way, the top brass will have to shed old habits and adjust to leaner times.*(9) “[...] Gates drew up a hit list of big-ticket weapons to be chopped in favor of programs that were less glamorous but more useful.” (19) *In his quest for savings, Gates faces reflexive pushback from the political right, [...] He takes issue with the left, too.*” Наведений приклад показує, що Гейтс (*Gates*) зображується як рухомий об'єкт у (5) за рахунок іменника *way* «шлях» у складі ФЄ *to have one's way*, що створює ефект активності міністра. Як джерело силових відношень міністр безпеки зображується ФЄ *in favor of* у (9) і ФЗ *to take issue with* у (19). ФЄ *in favor of* за допомогою іменника *favor* із семою ‘*support*’ [21] співвідносить урядовця (*Gates*) із джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а менш популярні програми (“*programs that were less glamorous*”) – з метою створити враження про спрямованість активності на сприяння слабшим референтам. ФЗ *to take issue with* «сперечатися» із семами ‘*todisagree*’ і ‘*toargue*’ [20, 814] подає Гейтса, названого займенником *he*, як джерело ПРОТИДІЇ, метою якої є республіканці (*the left*), указуючи на те, що Гейтс є ініціатором боротьби.

Характеристика опонентів здійснюється ФС *to pay attention* «звертати увагу» й ФЄ *top brass* «військове керівництво» у блоці головної події і ФЄ *top brass* у блоці коментарів: (2) “[...] what the defense secretary said did not get a lot of notice. [...] four-star generals and admirals should have been paying attention. The word going around the Pentagon was that Gates was targeting the pampered lifestyles of the top brass. (5) If Gates has his way, the top brass will have to shed old habits and adjust to leaner times.” У наведеному фрагменті опоненти Гейтса (“four-star generals and admirals”) при характеристиці за допомогою ФС *to pay attention* у (2) співвідносяться з метою ПРИТЯГАННЯ за рахунок дієслова *to pay* у складі ФС *to pay attention*, котре відображає зосередження уваги на певному об'єкті [20, 1121], створюючи ефект руху за сильнішим референтом. Опоненти міністра позначаються у (2) і (5) ФЄ *top brass*, яка за рахунок прікметника *top* у складі ФО вказує на їхнє перебування на вершині ВЕРТИКАЛІ, що свідчить про їхню недосяжність.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Методика когнітивно-риторичного виокремлення функцій ФО в англомовних журнальних статтях дозволяє встановити, що ФО, інтенсифікуючи зміст заголовків, виконують характеристичну, конкретизаційну, акцентувальну, контрастивну й каузальну функції. Указані функції ФО диференціюємо відповідно до трьох етапів: таксономічного, спрямованого на виокремлення ФО у складі статей; інвентивно-елокутивного, пов’язаного зі встановленням базової семантики ФО; і диспозиційного, який передбачає виокремлення моделей текстового функціонування ФО на основі розміщення фразеологізмів у заголовку й основному тексті і шляхом співвіднесення номінативних одиниць у заголовках журналічних статей і ФО. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у застосуванні методики когнітивно-риторичного аналізу ФО в інших різновидах дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / В. В. Виноградов // Избр. труды: Лексикология и лексикография. – М. : Наука, 1977. – С. 119–139.
2. Безменова Н. А. Очерки по теории и истории риторики / Н. А. Безменова. – М. : Наука, 1991. – 215 с.
3. Гамзюк М. В. Емотивність фразеологічної системи німецької мови (досвід дослідження в синхронії та діахронії) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / М. В. Гамзюк. – К., 2001. – 33 с.
4. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. – М. : Высшая школа, 1981. – 285 с.
5. Ковшова М. Л. Семантика и прагматика фразеологизмов (лингвокультурологический аспект) : автореф. дисс. ... д-ра. филол. наук : 10.02.19 / М. Л. Ковшова. – Москва, 2009. – 48 с.

6. Житнікова К. В. Фразеологічні одиниці в англомовній терміносистемі менеджменту та маркетингу: семантико-прагматичний аспект (на матеріалі журналу “Journal of World Business”) : автореф. дис. ... канд. фіол. наук : 10.02.04 / К. В. Житнікова. – К., 2008. – 20 с.
7. Нагорна О. О. Етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів (на матеріалі британського варіанту англійської мови) : автореф. дис. ... канд. фіол. наук : 10.02.04 / О. О. Нагорна. – Одеса, 2008. – 23 с.
8. Потапенко С. И. “We bear witness to the enduring strength of our Constitution”: когнитивно-риторический анализ инаугурационного обращения президента Обамы 2013 года / С. И. Потапенко // Лингвориторическая парадигма: теоретические и прикладные аспекты. – 2013. – №. – 18. – С. 144–149.
9. Потенко Л. О. Емотивний компонент значення фразеологічних дериватів німецької мови : автореф. дис. ... канд. фіол. наук : 10.02.04 / Л. О. Потенко. – Херсон, 2012. – 20 с.
10. Трофімова О. В. Фразеологічна репрезентація негативних емоцій в англійській та українській національних картинах світу : автореф. дис. ... канд. фіол. наук : 10.02.17 / О. В. Трофімова ; – Донецьк, 2011. – 20 с.
11. Фещенко Ю. І. Ідіоматичний простір “HOMO SOCIALIS” у сучасній англійській мові: лінгвокогнітивний та комунікативно-функціональний аспекти : автореф. дис. ... канд. фіол. наук : 10.02.04 / Ю. І. Фещенко. – К., 2007. – 20 с.
- Booth W. C. *The Rhetoric of Rhetoric. The Quest for Effective Communication* / W. C. Booth. – Blackwell : Blackwell Publishing, 2004. – 208 p.
12. Cowie A. P. *Oxford Idioms Dictionary for Learners of English* / A. P. Cowie, R. Mackin, I. R. McCaig. – Oxford : Oxford University Press, 1993. – 678 p.
13. Dijk van T. A. *News schemata* / T. A.12 van Dijk // *Studying Writing. Linguistic Approaches*. – Beverly Hills : Sage, 1986. – P. 155–186.
14. Johnson M. *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason* / M. Johnson. – Chicago; L. : The University of Chicago Press, 1987. – 233 p.
15. Kwiatkowska A. From the editor / A. Kwiatkowska // *Texts and Minds: Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. – Frankfurt am Main, etc.: Peter Lang, 2012. – P. 7–10.
16. Lakoff G. *Experientialist Philosophy*/ G. Lakoff, M. Johnson. – Available online : <https://georgelakoff.files.wordpress.com/2011/04/experientialist-philosophy-lakoff-and-johnson-1992.pdf>
17. Talmy L. *Force Dynamics in Language and Cognition* // *Concept Structuring Systems* / L. Talmy. – Cambridge (Mass.) : The MIT Press, 2000. – Vol. 1. – P. 409–470.
18. Turner M. *Reading Minds: The Study of English in the Age of Cognitive Science* / M. Turner. – Princeton : Princeton University Press, 1991. – 298 p.
19. Longman Exams Dictionary. – Harlow : Longman, 2007. – 1833 p.
20. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/dictionary/time>. – Назва з екрану.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

21. Newsweek 20.09.2010
22. Newsweek 5.09.2011